

Sygn. akt III PK 158/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dawid Miąsik

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z powództwa J. M.

przeciwko Urzędowi Kontroli Skarbowej w S.

z udziałem Federacji Związków Zawodowych Pracowników Skarbowych z siedzibą w Ł.

o przywrócenie do pracy i wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 października 2015 r.,

skarg kasacyjnych powoda, pozwanego i Federacji Związków Zawodowych

Pracowników Skarbowych z siedzibą w Ł. od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu

Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S.

z dnia 16 kwietnia 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w punktach II - V i przekazuje
sprawę w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi
Okręgowemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód J. M. wniósł o przywrócenie go do pracy w pozwanym Urzędzie Kontroli Skarbowej w S. na poprzednich warunkach oraz o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy w kwocie 17.521,56 zł. Do procesu po stronie powoda przystąpiła Federacja Związków Zawodowych Pracowników Skarbowych.

Sąd Rejonowy wyrokiem z 24 września 2013 roku oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 60 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Natomiast Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2014 r., prostując oczywistą omyłkę pisarską w komparycji wyroku Sądu Rejonowego, zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 17.521,56 zł z ustawowymi odsetkami od 2 maja 2012 r. tytułem odszkodowania za dokonane z naruszeniem przepisów rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia, a w pozostałym zakresie oddalił apelację i zasądził od pozwanego na rzecz powoda oraz Federacji Związków Zawodowych Pracowników Skarbowych po 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższe rozstrzygnięcie oparte zostało o następujące ustalenia faktyczne: powód J. M. został zatrudniony w pozwanym Urzędzie Kontroli Skarbowej z dniem 1 sierpnia 1994 r. na stanowisku referendarza, przy czym od dnia 1 sierpnia 1996 r. podstawą jego stosunku pracy była umowa o pracę na czas nieokreślony. W dniu 1 lutego 1998 r. Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej powołał powoda na inspektora kontroli skarbowej czwartego stopnia w Urzędzie Kontroli Skarbowej w S. W ramach powierzonych obowiązków powód samodzielnie prowadził postępowania kontrolne. Czynności związane z postępowaniami mogły być podejmowane przez niego także poza budynkiem pozwanego, w siedzibach kontrolowanych podmiotów, jednak zgodnie zapisami Regulaminu Pracy Urzędu Kontroli Skarbowej oraz zakresem obowiązków powoda, musiał on przestrzegać ustalonego czasu pracy. W zakresie obowiązków i zarazem uprawnień powoda mieściło się również stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez samokształcenie oraz aktywne uczestnictwo w różnego rodzaju formach kształcenia i doskonalenia zawodowego. W pierwszych miesiącach 2012 roku

powód kończył czynności kontrolne w ramach prowadzonego postępowania mającego na celu sprawdzenie rzetelności deklarowanych podstaw opodatkowania oraz prawidłowości obliczania podatku dochodowego od osób prawnych przez M. spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Termin jego zakończenia przypadał na 16 marca 2012 r. Czynności kontrole wiązały się dla powoda z prawie codziennymi wyjściami z budynku urzędu. W dniu 7 marca 2012 r. powód zakomunikował przełożonemu M. W., że musi opuścić siedzibę pracodawcy w związku z koniecznością dokończenia czynności kontrolnych w firmie M., nie wspominając jednak o zamiarze udziału tego dnia w konferencji. M. W. wyraził zgodę na powyższe i zaakceptował w obowiązującym u pozwanego systemie elektronicznego ewidencjonowania czasu pracy wyjście służbowe powoda, na którym jako cel wyjścia powód wcześniej wpisał „kontrola, szkolenie w ramach p. I. 4 i p. II 5 zakresu obowiązków, kontrola, zebranie dokumentacji”. Powód po wyjściu z urzędu około godziny 10.00, nie udał się do siedziby kontrolowanej firmy, ale na zorganizowaną przez Marszałka Województwa [...] konferencję pt. „[...]”. Była to konferencja na temat pożyczkowych zwrotnych funduszy europejskich, adresowana do przedsiębiorców. Powód nie został skierowany na wyżej wymienioną konferencję przez pracodawcę, lecz zgłosił się na nią sam, wskazując w zgłoszeniu siebie jako „przyszłego przedsiębiorcę” oraz oświadczając, że jest zainteresowany udziałem w panelu „J.”, który dotyczyć miał zwrotnych funduszy pożyczkowych ze środków Unii Europejskiej dla przedsiębiorców. Wydział, w którym powód świadczył pracę, nie zajmował się kontrolą wykorzystania takich środków. Przed rozpoczęciem konferencji powód został zauważony przez wicedyrektora pozwanego B. K., która stwierdziła, że powód nosi identyfikator uczestnika i jest na liście uczestników panelu „J”. O swoich spostrzeżeniach niezwłocznie zawiadomiła I. Z., która poleciła M. W. i kierownikowi referatu kadr – A. G. ustalenie, czy powód przebywa w siedzibie kontrolowanego podmiotu. Ci stwierdzili, że powoda tego dnia tam nie było. Powód przybył do Urzędu między godziną 15.30 i 16.30, ale tylko przekazał w portierni prezent dla koleżanki z okazji zbliżającego się dnia kobiet. W celu ustalenia przebiegu zajęć powoda w dniu 7 marca 2012 r. przeprowadzono u pozwanego kontrolę wewnętrzną. W jej trakcie, 22 marca 2012 r., poproszono powoda o udzielenie stosownych informacji w terminie do dnia 28 marca 2012 r. Po

otrzymaniu wyżej wymienionego pisma, powód w dniu 23 marca 2012 r. zamieścił na nim prośbę o przedstawienie mu zakresu prowadzonej kontroli wraz ze stosownym upoważnieniem. Zadeklarował, że po otrzymaniu upoważnienia ustosunkuje się do treści pisma. Prośba powoda nie została spełniona. Powód natomiast nie udzielił żądanych wyjaśnień. W tej sytuacji Rzecznik Dyscypliny Urzędu Kontroli Skarbowej wszczął wobec powoda postępowanie wyjaśniające celem ustalenia, czy naruszył on obowiązki członka korpusu służby cywilnej przez samowolne opuszczenie miejsca pracy w dniu 7 marca 2012 r. oraz nieudzielenie pisemnych wyjaśnień w sprawach dotyczących przedmiotu kontroli wewnętrznej w wyznaczonym przez kontrolującego terminie. W dniach 8-13 marca 2012 r. powód korzystał z urlopu wypoczynkowego. Po powrocie do pracy w dniu 14 marca 2012 r. I. Z. wydała mu polecenie wykonywania wszystkich czynności związanych z prowadzonym postępowaniem kontrolnym w siedzibie pozwanego. Spotkało się to ze sprzeciwem powoda, który upatrywał w tym naruszenia przepisów regulujących kontrolę skarbową oraz praw kontrolowanego, i zwrócił się do dyrektora pozwanego o potwierdzenie tego polecenia. Następnie polecono powodowi, by złożył teczkę zawierającą dokumentację postępowania [...]. Powód uczynił to 15 marca 2012 r. Tego dnia dyrektor pozwanego, w związku z nieobecnością w pracy M. W., polecił powodowi sporządzenie projektu protokołu kontroli i wskazanie na piśmie czynności niezbędnych do zakończenia kontroli podatkowej. M. W. po swoim powrocie do pracy otrzymał polecenie weryfikacji przekazanych przez powoda akt postępowania [...]. Ten przekazał je ponownie powodowi w celu uporządkowania. Jednocześnie zwrócił się do dyrektora pozwanego, aby w związku z zawansowaniem kontroli, nie odsuwać powoda od niej. Dyrektor pozwanego początkowo na to przystał. Powód przygotował projekt protokołu kontroli, a po jego przekazaniu M. W., I. Z. w dniu 27 marca 2012 r. dokonała zmiany inspektora prowadzącego postępowanie o nr [...], odsuwając od niego powoda i wyznaczając w jego miejsce R. D. W dniu 28 marca 2012 r. M. W. okazał powodowi postanowienie o zmianie inspektora i poprosił go o zwrot akt kontroli. Powód wykonał polecenie tego samego dnia, na okoliczność czego sporządzony został protokół zdawczo-odbiorczy. Następnego dnia R. D. odebrał akta od M. W. Ustalono wówczas, że powód nie załączył do nich płyty CD zawierającej dane pobrane od podmiotu kontrolowanego, choć została

ona wymieniona w protokole zdawczo-odbiorczym jako załącznik do protokołu kontroli. Po zwróceniu powodowi uwagi na to, ten sporządził pismo, w którym wskazał, że nieświadomie nie dołączył płyty do akt, co było wywołane „sytuacją dnia oraz porą przekazywania akt”. Jednak nie przekazał płyty tego dnia, ani w kolejnych dniach roboczych. M. W. w dniu 3 kwietnia 2012 r. polecił powodowi na piśmie przekazanie wspomnianej płyty CD. Powód nie zastosował się do polecenia przełożonego. Kolejnego dnia przekazał M. W. pismo, w którym podniósł, że M. W. nie jest wskazany w postanowieniu o wszczęciu postępowania kontrolnego, ani w postanowieniu o zmianie inspektora. Nadto dane zawarte na płycie są chronione prawnie, w tym przed ich niewłaściwym gromadzeniem, przechowywaniem i wykorzystaniem. Poprosił przełożonego, by ten wskazał mu podstawę prawną polecenia przekazania płyty. Podniósł też, że brak wskazania właściwego trybu przekazania wrażliwych danych elektronicznych może skutkować działaniami prawnymi podmiotu kontrolowanego przeciwko jego osobie. Tego samego dnia analogiczne polecenie wydał powodowi dyrektor pozwanego, nakazując niezwłoczne przekazanie płyty CD R. D. Nadmieniał też, że powód nie jest już osobą upoważnioną do posiadania jakichkolwiek dowodów z akt sprawy [...]. W dniu 6 kwietnia 2012 r. powód złożył w kancelarii pozwanego przesyłkę zawierającą jego pismo do Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej. W piśmie tym prosił o podjęcie działań wyjaśniających przyczynę zmiany inspektora kontroli skarbowej w postępowaniu [...]. Wskazał, że wydano mu polecenie wykonywania czynności w siedzibie pozwanego i odsunięto od postępowania w końcowym jej etapie. Wyraził pogląd, że zmiana inspektora nie była merytorycznie uzasadniona i świadczy o personalnych animozjach i niezrozumieniu problematyki związanej z kontrolą oraz wskazuje na niebezpiecznie i niezrozumiałe działania. Do pisma powód załączył zawarte na płycie CD dane elektroniczne pobrane od spółki M. na potrzeby postępowania kontrolnego. Wy tłumaczył, że robi to z ostrożności organizacyjno-procesowej, gdyż w związku z odsunięciem od kontroli, nie przedstawiono mu takiego trybu przekazania tych danych, który zabezpieczałby prawidłowość ich przechowywania i dalszego wykorzystywania. Rzeczone pismo, ale już bez nośnika z danymi, otrzymał do wiadomości dyrektor pozwanego. Nie doszło jednak do wysłania wspomnianej korespondencji do adresata, gdyż pracodawca uznał ją za

prywatną i wezwał powoda do jej odbioru z kancelarii. Powód nie uczynił tego. Wysłał natomiast swoje pismo do Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej drogą elektroniczną informując, że korespondencja z płytą CD znajduje się w dyspozycji dyrektora pozwanego. Pismem z dnia 6 kwietnia 2012 r. Dyrektor Urzędu Kontroli Skarbowej zwrócił się z wnioskiem do Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej o odwołanie powoda ze stanowiska inspektora kontroli skarbowej czwartego stopnia. Wniosek uzasadnił tym, że powód dwukrotnie nie wykonał poleceń bezpośredniego przełożonego dotyczących przekazania osobom upoważnionym płyty CD stanowiącej załącznik do protokołu kontroli [...]. Nie wykonał też analogicznego polecenia wydanego przez dyrektora pozwanego. Miał również zamiar przekazać informację z akt postępowania [...] Generalnemu Inspektorowi Kontroli Skarbowej z rażącym naruszeniem art. 34b ust. 1, 2 i 4 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej. Nadto samowolnie opuścił miejsce pracy w dniu 7 marca 2012 r. w celu uczestniczenia w konferencji w charakterze „właściciela pomysłodawcy, przyszłego przedsiębiorcy Miasta S”. Tego samego dnia dyrektor pozwanego zawiadomił Związek Zawodowy Pracowników Skarbowych przy Urzędzie Kontroli Skarbowej o zamiarze rozwiązania stosunku pracy z powodem w trybie art. 42 a ust. 1 pkt 3 ustawy o kontroli skarbowej. Zarząd Związku, po wysłuchaniu wyjaśnień powoda, wyraził opinię o braku podstaw do zastosowania wobec J. M. proponowanego trybu rozwiązania stosunku pracy. W dniu 11 kwietnia 2012 r. powód wykorzystał urlop wypoczynkowy na żądanie, a od następnego dnia był niezdolny do pracy i nie świadczył jej na rzecz pozwanego aż do ustania jego zatrudnienia. Na mocy decyzji dyrektora pozwanego, w dniu 23 kwietnia 2012 r. specjalna komisja dokonała otwarcia korespondencji pozostawionej przez powoda w urzędzie, a skierowanej do Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej. Koperta zawierała pismo powoda datowane na 5 kwietnia 2012 r. i kopertę opatrzoną pieczęciami powoda z płytą CD. Komisji nie udało się odtworzyć danych zamieszczonych na płycie z uwagi na nieznajomość hasła zabezpieczającego. Hasło zapisane na wiadomości powoda okazało się nieprawidłowe. W związku z tymi trudnościami do składu komisji dokooptowano informatyka zatrudnionego u pozwanego. Mimo podejmowanych prób, danych nie udało się odtworzyć i musiały one zostać ponownie pobrane od kontrolowanego.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, wynik niniejszej sprawy zależy od oceny, czy zachowania powoda określone jako samowolne opuszczenie miejsca pracy w dniu 7 marca 2012 r. i niewykonanie poleceń służbowych uzasadniały dokonanie spornej czynności prawnej, to jest odwołania ze stanowiska na podstawie art. 42a ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej. Zgodnie z tym przepisem, Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej może odwołać inspektora z zajmowanego stanowiska w przypadku ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków członka korpusu służby cywilnej, jeżeli wina inspektora jest oczywista. Oczywistość winy należy oceniać według stanu rzeczy istniejącego na datę złożenia oświadczenia woli o odwołaniu inspektora ze stanowiska. Jeżeli pierwszą z podanych przyczyn odwołania powoda rozumieć jako opuszczenie miejsca pracy w celu udziału w konferencji, mimo braku zgody przełożonego, to zdaniem Sądu Okręgowego, wina powoda w tym zakresie nie jest oczywista. Organ odwołujący dysponował bowiem wiedzą na temat tego zdarzenia wynikającą ze sprzecznych oświadczeń powoda i jego bezpośredniego przełożonego M. W., oraz literalnie sprzecznym z wyjaśnieniami przełożonego zapisem w elektronicznej ewidencji czasu pracy. Sporny był także charakter (cel) uczestniczenia przez powoda w szkoleniu (konferencji) w znaczeniu jego przydatności (lub jej braku) dla wykonywanych czynności kontrolnych. Z zeznań świadka M. W. można wyprowadzić wniosek o przydatności przedmiotowego szkolenia dla wykonywania wskazanych czynności. Świadek poinformował też o zamiarze wyjaśnienia z powodem różnicy między treścią przeprowadzonej rozmowy a treścią wpisu w elektronicznej ewidencji czasu pracy. Występujące poważne rozbieżności w zakresie opisu przedmiotowego zdarzenia wymagały więc wyjaśnienia (w postępowaniu dyscyplinarnym), a ich istnienie sprawiało, że ani okoliczności samego zdarzenia ani wina powoda (w znaczeniu winy uzasadniającej odwołanie ze stanowiska w sposób w sposób równoznaczny z rozwiązaniem stosunku pracy bez wypowiedzenia) nie były oczywiste. Oceniając kolejną przyczynę odwołania powoda, opisaną jako niewykonanie poleceń służbowych (w zakresie wydania pozyskanych w toku kontroli danych, zapisanych w formie elektronicznej), Sąd stwierdził, że zachowanie J. M. trudno uznać za typowe, wewnętrznie spójne i jednoznaczne co do intencji powoda. Analiza ciągu zdarzeń nie pozwala na postawienie tezy, że w sposób

oczywisty zamiarem powoda było niewykonanie poleceń służbowych swoich przełożonych. Niezależnie od faktu, że postępowanie powoda w tym zakresie należy uznać za wadliwe (powód powinien w pierwszej kolejności wydać przedmiotową płytę, a potem - ewentualnie zgłosić posiadane wątpliwości), nie można tracić z pola widzenia faktu, że powód zadeklarował pierwotnie wydanie płyty z danymi i ostatecznie (przed datą odwołania) ją wydał (ściślej - przekazał informację, że pismo z płytą CD znajduje się w dyspozycji dyrektora pozwanego). Korespondencja kierowana w przedmiotowej sprawie przez powoda do pracodawcy także nie zawiera odmowy wykonania polecenia. Wyjaśnienia wymagało zaś to zaś, czy okoliczności podnoszone przez powoda są wyrazem istnienia realnych problemów z procedurą przekazywania danych pozyskanych w formie elektronicznej, czy też są jedynie nieuzasadnionym wyrazem braku akceptacji dla decyzji podjętych przez pracodawcę, bądź też wyrazem postawy powoda wyrażającej się kwestionowaniem zasady podporządkowania pracownika. Przebieg zdarzeń objętych omawianym zarzutem nie tworzy spójnego i podlegającego jednoznacznej ocenie obrazu. W konsekwencji nie można też uznać winy powoda w tym zakresie za oczywistą. Z tych względów odwołanie powoda ze stanowiska w sposób równoznaczny z rozwiązaniem stosunku pracy bez wypowiedzenia na podstawie art. 42a ust.1 pkt 3 ustawy o kontroli skarbowej, trzeba uznać za dokonane z naruszeniem powołanej normy prawnej. Odwołanie powoda ze stanowiska nastąpiło też z naruszeniem formy pisemnej. Zakres korespondencji przesłany powodowi drogą elektroniczną, obejmujący w szczególności kopię pisma o odwołaniu ze stanowiska, nie pozwala na podzielenie tezy pozwanego o informacyjnym jej charakterze. Ponadto oświadczenie woli należy uznać za złożone wtedy, gdy dociera ono do adresata w taki sposób, że może się on zapoznać z jego treścią. Treść pisma o odwołaniu ze stanowiska dotarła zaś do powoda drogą elektroniczną - jako skan dokumentu. W tej formie dokument nie zawierał prawidłowo złożonego podpisu, co przesądza o naruszeniu formy pisemnej oświadczenia woli o rozwiązaniu stosunku pracy.

Powyższe rozważania doprowadziły Sąd drugiej instancji do wniosku, że zaskarżony wyrok oddalający powództwo wniesione przez J. M. jest nietrafny i wymaga zmiany. Orzekając zaś na podstawie art. 45 § 2 k.p. o odszkodowaniu w

miejsce dochodzonego pozewem przywrócenia do pracy Sąd Okręgowy miał na względzie niecelowość restytucji łączącego strony stosunku pracy z uwagi na utratę wzajemnego zaufania tak między powodem i jego bezpośrednim przełożonym, jak również między powodem a kierownictwem pozwanego urzędu, uniemożliwiającą dalszą współpracę tych osób. Nadto zachowania, dla których odwołano powoda ze stanowiska, niezależnie od wadliwego zastosowania omawianego wcześniej trybu rozwiązania stosunku pracy, faktyczne zaistniały, choć ich uniknięcie było ewidentnie możliwe. Zdarzenia te charakteryzują przy tym ujemnie podejście powoda do pracy na zajmowanym stanowisku.

Powyższy wyrok został zaskarżony skargami kasacyjnymi powoda, pozwanego i Federacji Związków Zawodowych Pracowników Skarbowych.

Powód zaskarżył powyższy wyrok w całości i oparł skargę kasacyjną na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego: 1/ art. 45 § 2 k.p., przez jego niewłaściwe i bezzasadne zastosowanie oraz przez brak wezwania powoda do wypowiedzenia się co do tej treści wniosku pozwanego; 2/ art. 153 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej, przez ich niezastosowanie. Ponadto skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia przepisów postępowania - art. 233 § 1 k.p.c. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty, ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu Okręgowego w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi w innym składzie; a w przypadku stwierdzenia ku temu podstaw - wniósł o uchylenie w całości również wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Pozwany zaskarżył wyrok w części, w której Sąd Okręgowy zmienił orzeczenie Sądu Rejonowego oraz w części orzekającej o kosztach procesu. Skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego: 1/ art. 42a ust. 1 pkt 3 ustawy o kontroli skarbowej, przez niewłaściwe zastosowanie, albowiem Sąd drugiej instancji błędnie przyjął, że w ustalonym stanie faktycznym (nawet opisanym tak jak w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) nie zachodziły przesłanki do zastosowania wymienionego przepisu uznając, iż wina powoda przy ciężkim naruszeniu podstawowych obowiązków członka korpusu

służby cywilnej nie była oczywista, zarówno w odniesieniu do zarzutu samowolnego opuszczenia miejsca pracy jak i niewykonania polecenia przez powoda (błędna subsumcja), i w konsekwencji przyjął, że naruszone zostały przepisy, na podstawie których odwołano powoda z funkcji inspektora kontroli skarbowej, co przy jednoczesnym ustaleniu braku celowości przywrócenia powoda do pracy pozwoliło zastosować przepisy art. 45 § 2 k.p.; 2/ art. 60, art. 61 § 1 k.c. w związku z art. 65 § 1 k.c. oraz w związku z art. 9 ust. 1 ustawy o służbie cywilnej i art. 300 k.p. oraz art. 30 § 3 k.p., przez niewłaściwe ich zastosowanie, albowiem Sąd drugiej instancji błędnie przyjął, że ustalone w procesie fakty odpowiadają abstrakcyjnemu stanowi faktycznemu określone w przywoływanych przepisach uznając, że wiadomość przesłana powodowi pocztą elektroniczną 24 kwietnia 2012 r. przez pozwanego pracodawcę stanowiła oświadczenie woli o odwołaniu powoda ze stanowiska inspektora kontroli skarbowej (błędna subsumcja) oraz, że nie zachowano wymogu formy pisemnej wyrażenia woli odwołania powoda ze stanowiska inspektora kontroli skarbowej, i w konsekwencji przyjął, iż naruszone zostały przepisy o odwoływaniu pracowników z funkcji inspektorów kontroli skarbowej. Ponadto skargę oparto na podstawie naruszenia przepisów postępowania: 1/ art. 382 k.p.c. w związku art. 328 § 2 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 391 § 1 k.p.c., przez brak rozważenia całości materiału zebranego w toku postępowania i pominięcie części materiału oraz wyników postępowania przed Sądem pierwszej instancji; 2/ art. 328 § 2 k.p.c. w związku z 391 § 1 k.p.c., przez takie sporządzenie uzasadnienia wyroku, iż brak w nim wszystkich wymaganych elementów, to jest dokładnego określenia faktów, które Sąd drugiej instancji uznał za udowodnione oraz oceny części materiału dowodowego, w tym wskazania, którym dowodom Sąd ten dał wiarę i przyczyn, dla których określonym dowodom odmówił wiarygodności, co w konsekwencji powoduje, że z uzasadnienia wyroku nie wynika jednoznacznie, jakie były przesłanki rozstrzygnięcia, a więc uniemożliwia ocenę, czy wyrok jest słuszny oraz sprawia, że zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej. Skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonych częściach i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania; ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie

co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania.

Federacja Związków Zawodowych Pracowników Skarbowych zaskarżyła wyrok w całości, opierając skargę kasacyjną na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego: art. 45 § 2 k.p. w związku art. 43 ustawy o kontroli skarbowej w związku z art. 9 ust 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej, przez: jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że przyczynami uzasadniającymi odmowę przywrócenia do pracy inspektora kontroli skarbowej na poprzednich warunkach pracy i płacy mogą być przyczyny inne niż uzasadniające odwołanie go ze stanowiska pracy; w ocenie organizacji społecznej norma wyrażona w powołanych przepisach uprawnia sąd do odmowy przywrócenia do pracy pracownika służby cywilnej, zatrudnionego na stanowisku inspektora kontroli skarbowej tylko w sytuacji, w której przywrócenie jest niemożliwe lub niecelowe z uwagi na zaistnienie przyczyn uzasadniających odwołania inspektora kontroli skarbowej ze stanowiska przez Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej, wskazanych w art. 42 ust 1 oraz 42a ustawy o kontroli skarbowej, a co za tym idzie, nie może być przesłanką uzasadniającą odmowę przywrócenia do pracy utrata zaufania przez pracodawcę, jak to uznał Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku; błędna wykładnia powołanej regulacji doprowadziła do zastosowania tego przepisu, pomimo, że w zaistniałym w sprawie stanie faktycznym nie została wykazana żadna z przesłanek obligująca Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej do odwołania powoda z zajmowanego przez niego stanowiska. W przypadku niepodzielania przez Sąd Najwyższy powyższego zarzutu, zarzucono błędne zastosowanie powołanej regulacji, polegające na jej zastosowaniu w sytuacji, w której regulacja ta nie znajdowała zastosowania, gdyż żadna ze wskazanych przez Sąd drugiej instancji przesłanek nie świadczyła o niemożliwości lub niecelowości przywrócenia do pracy. Ponadto skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia przepisów postępowania - art. 232 zd. 2 k.p.c. w związku z art. 6 k.p.c., przez błędną wykładnię powołanej regulacji polegającą na uznaniu, że sąd uprawniony jest z urzędu do ustalania okoliczności przemawiających za odmową przywrócenia pracownika do pracy w oparciu o art. 45 § 2 k.p. Skarżący wniósł o uchylenie i

zmianę zaskarżonego orzeczenia przez przywrócenie powoda do pracy na poprzednich warunkach pracy i płacy.

Strony w odpowiedziach na skargi kasacyjne swoich przeciwników wniosły o ich oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zaskarżony skargami kasacyjnymi stron i organizacji związkowej wyrok nie może się ostać. Słuszne są bowiem najdalej idące zarzuty podnoszone w skardze kasacyjnej pozwanego, dotyczące dokonanej przez Sąd drugiej instancji oceny zgodności z prawem zastosowanego przez pracodawcę trybu rozwiązania łączącego strony stosunku pracy, a w konsekwencji - zasadności wywodzonych z tego tytułu roszczeń pracownika.

Analizę trafności zaskarżonego orzeczenia wypada rozpocząć od podkreślenia, że rozwiązanie stosunku pracy powoda J. M., zatrudnionego w pozwanym Urzędzie Kontroli Skarbowej na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony i powołanego w dniu 1 lutego 1998 r. na stanowisko inspektora kontroli skarbowej czwartego stopnia w tym Urzędzie, nastąpiło na podstawie art. 42a ust. 1 pkt 3 oraz ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 553; dalej jako ustawa o kontroli skarbowej) w wyniku odwołania przez Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej z zajmowanego stanowiska w związku z oczywiście zawinionym ciężkim naruszeniem podstawowych obowiązków członka korpusu służby cywilnej.

Warto zauważyć, że ustawa o kontroli skarbowej zawiera odrębne od ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz.U. Nr 227, poz. 1505 ze zm.) i Kodeksu pracy pragmatyki normujące stosunek pracy inspektora kontroli skarbowej. Celem tej regulacji jest zapewnienie inspektorom kontroli skarbowej pełniej niezależności w prowadzonych postępowaniach kontrolnych. Jedną z gwarancji owej niezależności jest stabilność zatrudnienia tej kategorii pracowników korpusu służby cywilnej. Konsekwencją tego jest zaś zawarcie w przepisach rozdziału 5 ustawy o kontroli skarbowej zamkniętego i generalnie korzystnego dla inspektorów kontroli skarbowej katalogu przyczyn i sposobów ustania stosunku

pracy. W art. 42c zdanie pierwsze ustawy o kontroli skarbowej zastrzeżono bowiem, że rozwiązanie stosunku pracy z inspektorem kontroli skarbowej może nastąpić tylko w przypadkach określonych w art. 42-42b tej ustawy, co oznacza prawną niedopuszczalność rozwiązania stosunku pracy z inspektorem kontroli skarbowej w jakichkolwiek innych przypadkach, także przewidzianych w Kodeksie pracy. W myśl art. 42c zdanie drugiej ustawy o kontroli skarbowej, w zakresie dotyczącym przyczyn i trybów rozwiązania stosunku pracy z inspektorem kontroli skarbowej nie stosuje się również ustawy o służbie cywilnej.

Przechodząc do szczegółowych unormowań rozdziału 5 ustawy o kontroli skarbowej godzi się przypomnieć, że zgodnie z art. 39a ust. 1 tego aktu, inspektorów kontroli skarbowej powołuje i odwołuje Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej. W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2014 r., III PK 65/13 (OSNP 2015 nr 5, poz. 63) wyjaśniono, że powołanie na stanowisko inspektora kontroli skarbowej nie oznacza nawiązania (przekształcenia) stosunku pracy na podstawie powołania. Powołanie na stanowisko inspektora kontroli skarbowej określonego stopnia jest tylko przejawem powierzenia konkretnej osobie pełnienia funkcji organu kontroli skarbowej w ramach stosunku pracy, którego podstawą jest dla inspektora kontroli skarbowej - jeśli nie uzyskał mianowania w służbie cywilnej - umowa o pracę. Odwołanie inspektora kontroli skarbowej z zajmowanego stanowiska następuje wyłącznie w razie zaistnienia któregośkolwiek z sześciu przypadków enumeratywnie wymienionych w art. 42 ust. 1 ustawy o kontroli skarbowej, przy czym odwołanie ze stanowiska inspektora kontroli skarbowej z powodu otrzymania negatywnej oceny kwalifikacyjnej potwierdzonej ponowną negatywną oceną albo utraty nieposzlakowanej opinii jest równoznaczne z rozwiązaniem stosunku pracy z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia (art. 42 ust. 2). Natomiast odwołanie ze stanowiska inspektora kontroli skarbowej z pozostałych przyczyn wymienionych w art. 42 ust. 1 ustawy o kontroli skarbowej (pkt 3-6) nie jest równoznaczne z rozwiązaniem stosunku pracy, lecz powoduje modyfikację treści stosunku pracy inspektora kontroli skarbowej (art. 42 ust. 3). Z kolei w oparciu o art. 42a ustawy o kontroli skarbowej, Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej może (a więc nie musi) odwołać inspektora kontroli skarbowej z zajmowanego stanowiska w trzech przypadkach: 1) w razie

nieobecności inspektora w pracy z powodu choroby trwającej dłużej niż rok; 2) w razie ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków członka korpusu służby cywilnej, jeżeli wina inspektora jest oczywista; 3) w razie popełnienia przez inspektora w czasie trwania stosunku pracy przestępstwa, które uniemożliwia jego dalsze zatrudnienie, jeżeli przestępstwo jest oczywiste. Odwołanie inspektora kontroli skarbowej z tych przyczyn jest równoznaczne z rozwiązaniem stosunku pracy bez wypowiedzenia. Ponadto zgodnie z art. 42b ustawy o kontroli skarbowej, rozwiązanie stosunku pracy z inspektorem kontroli skarbowej może nastąpić w drodze porozumienia stron lub za trzymiesięcznym wypowiedzeniem na skutek rezygnacji inspektora z dalszego wykonywania pracy. Dokonując łącznej analizy powołanych przepisów ustawy o kontroli skarbowej w uzasadnieniu wspomnianego wyroku z dnia 18 lutego 2014 r., III PK 65/13 Sąd Najwyższy doszedł do wniosku, że trwałość stosunku pracy inspektora kontroli skarbowej (niezależnie od podstawy jego zatrudnienia, a więc także w przypadku umowy o pracę na czas nieokreślony) podlega bardzo silnej ochronie (jest nawet większa niż w przypadku stosunku pracy mianowanego urzędnika służby cywilnej).

Przewidziany w art. 42a ust. 1 pkt 3 ustawy o kontroli skarbowej tryb odwołania inspektora kontroli skarbowej jest zatem jednym z kilku unormowanych przepisami tego aktu sposobów zakończenia stosunku pracy tej kategorii pracowników, odmiennym od wygaśnięcia tego stosunku z mocy prawa wskutek wydalenia ze służby. Odwołanie inspektora kontroli skarbowej ze skutkiem rozwiązującym stosunek pracy nie wymaga więc uprzedniego wdrożenia procedury postępowania dyscyplinarnego. Nieprawidłowa jest przy tym konkluzja Sądu Okręgowego, zgodnie z którą przepis art. 42a ust. 1 pkt 3 ustawy o kontroli skarbowej należy traktować jako regulację szczególną, ustanawiającą odstępstwo od zasady, że rozwiązanie stosunku pracy z członkiem korpusu służby cywilnej wymaga uprzedniego przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego. Wspomniana zasada sformułowana została pod rządami ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o służbie cywilnej (Dz.U. z 1999 r. Nr 49, poz. 483 ze zm.), która nie zawierała regulacji przewidującej rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia w razie ciężkiego naruszenia przez pracownika obowiązków członka korpusu służby cywilnej (wyroki Sadu Najwyższego z dnia 4 marca 2008 r., II PK 177/07, OSNP

2009 nr 11-12, poz. 139; z dnia 11 marca 2008 r., II PK 193/07, LEX nr 442815). Wprawdzie w wyroku z dnia 7 kwietnia 2010 r., I PK 206/09, Sąd Najwyższy potwierdził tę tezę w odniesieniu do unormowań kolejnej ustawy z dnia 24 sierpnia 2006 r. o służbie cywilnej (Dz.U. Nr 170, poz. 1218 ze zm.), jednak pogląd ten został zakwestionowany w dalszych orzeczeniach Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2009 r., II PK 316/08 (LEX nr 533093), z dnia 24 sierpnia 2010 r., I PK 36/10 (OSNP 2012 nr 19-20, poz. 239), z dnia 15 marca 2011 r., I PK 192/10 (OSNP 2012 nr 9-10, poz. 116), z dnia 26 stycznia 2012 r., III PK 47/11, niepublikowanym) oraz z dnia 19 kwietnia 2012 r., II PK 203/11 (OSNP 2013 nr 7-8, poz. 75). Dokonując językowej i systemowej wykładni art. 41 ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2006 r. o służbie cywilnej oraz podobnie brzmiącego art. 71 ust. 7 pkt ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz.U. Nr 227, poz. 1505 ze zm.), zgodnie z którymi rozwiązanie stosunku pracy z urzędnikiem służby cywilnej bez wypowiedzenia z winy urzędnika może nastąpić w razie ciężkiego naruszenia przez urzędnika podstawowych obowiązków członka korpusu służby cywilnej, jeżeli wina urzędnika jest oczywista, Sąd Najwyższy stwierdził, że Dyrektor generalny może zwolnić pracownika służby cywilnej bez konieczności wszczęcia procedury dyscyplinarnej. Nie jest ona konieczna, nawet jeśli pracownik naruszył swoje obowiązki wynikające z przynależności do korpusu służby cywilnej. Jeśli bowiem racjonalny ustawodawca przewidział (odmiennie niż w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r., która w ogóle nie zawierała regulacji umożliwiającej rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy członka korpusu służby cywilnej) możliwość odstąpienia od przeprowadzania postępowania dyscyplinarnego i rozwiązanie z urzędnikiem służby cywilnej stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy tego urzędnika nawet w przypadku, który bez wątpienia mógłby stanowić samodzielną podstawę do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego (por. art. 113 ust. 1 ustawy o służbie cywilnej), to uznać należy, że zdecydował się tym samym na przełamanie wcześniej stworzonej zasady, zgodnie z którą urzędnik służby cywilnej (zatrudniony na podstawie mianowania) za zawinione naruszenie obowiązków służbowych mógł zostać zwolniony ze służby tylko w drodze orzeczenia komisji dyscyplinarnej (w drodze zastosowania kary dyscyplinarnej). Powtórzenie w art. 71 ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. odstępstwa od owej zasady dokonanego

wcześniej w ustawie z dnia 24 sierpnia 2006 r. o służbie cywilnej (por. powołany wyżej art. 41 ust. 1 pkt 7 tej ustawy), wskazuje przy tym na konsekwencję ustawodawcy. Dlatego możliwość rozwiązania umowy o pracę w omawianym przypadku również z pracownikiem służby cywilnej bez potrzeby uprzedniego przeprowadzenia w stosunku do niego postępowania dyscyplinarnego winna jawić się jako oczywista.

Podobny pogląd prezentowany jest w doktrynie. Zauważa się, że w świetle obecnej ustawy o służbie cywilnej mianowani i umowni pracownicy tej służby podlegają wspólnej odpowiedzialności dyscyplinarnej i wspólnemu reżimowi zwolnienia z pracy w trybie natychmiastowym z przyczyn zawinionych. Rozwiązanie stosunku pracy w tym trybie umożliwia szybkie zwolnienie z pracy popełniających ciężkie przewinienia członków korpusu służby cywilnej, bez konieczności wszczynania skomplikowanego i czasochłonnego postępowania dyscyplinarnego, ale z drugiej strony osłabia znaczenie samego postępowania dyscyplinarnego (H. Szewczyk, glosa do wyroku Sądu Najwyższego dnia 19 kwietnia 2012 r., II PK 203/11, OSP 2013 nr 12, poz. 116). Samo postępowanie dyscyplinarne nie jest jednak, jak zdaje się sugerować Sąd Okręgowy, żadnym dobrodziejstwem dla pracownika korpusu służby cywilnej, gdyż zastosowanie w wyniku tego postępowania sankcji wydalenia ze służby równoznaczne z wygaśnięciem stosunku pracy i związana z tym niedopuszczalność ubiegania się o ponowne zatrudnienie w służbie cywilnej przez okres pięciu lat (art. 114 ust. 4 ustawy o służbie cywilnej), jest dla pracownika bardziej dotkliwe w skutkach od odwołania równoznaczne z rozwiązaniem stosunku pracy bez wypowiedzenia.

Przyjęcie przez Sąd drugiej instancji błędnego założenia, że regulacja art. 42a ust. 1 pkt 3 ustawy o kontroli skarbowej stanowi odstępstwo od zasady, iż rozwiązanie stosunku pracy z członkiem korpusu służby cywilnej wymaga uprzedniego przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego i z racji tej wyjątkowości, odwołanie w trybie tego przepisu może nastąpić tylko w sytuacji, gdy - z uwagi na okoliczności danego zdarzenia - dalsze trwanie stosunku pracy (nawet tylko na czas prowadzenia postępowania dyscyplinarnego) byłoby sprzeczne z celami i zasadami funkcjonowania organów kontroli skarbowej, zaważyło na sposobie rozstrzygnięcia przez ten Sąd o prawidłowości dokonanego przez

Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej odwołania powoda z zajmowanego stanowiska. Uwaga Sądu skupiła się bowiem na kwestii zasadności rezygnacji przez pracodawcę z prowadzenia wobec powoda postępowania dyscyplinarnego na rzecz zastosowania trybu rozwiązania stosunku pracy unormowanego w tym przepisie, mimo niedysponowania przez organ podejmujący decyzję w tej materii takimi informacjami i dowodami dotyczącymi zarzucanych powodowi naruszeń obowiązków członka korpusu służby cywilnej, jakie można byłoby pozyskać i zgromadzić w toku procedury dyscyplinarnej. Konsekwencją takiego podejścia do problemu było zaś zaakcentowanie przez Sąd Okręgowy tylko jednej spośród wymienionych w tym przepisie przesłanek odwołania ze stanowiska, a mianowicie oczywistości winy pracownika w naruszeniu podstawowych obowiązków członka korpusu służby cywilnej (z pominięciem głównej przesłanki rozwiązania stosunku pracy w omawianym trybie, tj. samego ciężkiego naruszenia wspomnianych obowiązków) i sformułowanie ostatecznej konkluzji, iż niewdrożenie procedury dyscyplinarnej implikowało niewyjaśnienie wszystkich wątpliwości dotyczących przebiegu zdarzeń, jakie legły u podstaw odwołania powoda i wykluczało przyjęcie tezy o oczywistości winy pracownika w dopuszczeniu się tych naruszeń. Tymczasem rozstrzygnięcie o roszczeniach pozwu wymagało ustalenia w pierwszej kolejności samego faktu popełnienia przez powoda zarzucanych mu zachowań i oceny, czy zachowania te można zakwalifikować jako ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków członka korpusu służby cywilnej, tak z punktu widzenia ich bezprawności jak i winy pracownika, a dopiero później - czy wina ta jest oczywista. Podejmując - w oparciu o posiadane informacje i dowody dołączone do wniosku kierownika jednostki organizacyjnej zatrudniającej pracownika - decyzję o odwołania inspektora kontroli skarbowej w trybie komentowanego przepisu, Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej kieruje się przeświadczeniem o prawdziwości stawianych tej osobie zarzutów i oczywistości jej winy. To subiektywne przeświadczenie podmiotu uprawnionego do odwołania podlega zaś kontroli w toku procesu sądowego pod kątem jego zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy wynikającym ze zgromadzonego materiału dowodowego. Tymczasem Sąd Okręgowy zamiast dokonać stanowczych ustaleń i ocen w kwestii bezprawności i winy powoda w zarzucanych mu działaniach (zaniechaniach), zajął

się piętrzeniem wątpliwości, jakie - w jego ocenie - występowały i nie zostały należycie wyjaśnione przed złożeniem powodowi oświadczenia woli o odwołaniu ze stanowiska. Wspomniane wątpliwości wynikają zaś głównie z rozbieżności w przedstawionym przez powoda opisie zdarzeń będących przyczyną rozwiązania stosunku pracy a pozostałymi dowodami. Sąd zdaje się utożsamiać oczywistość winy pracownika w rozumieniu przepisu art. 42a ust. 1 pkt 3 ustawy o kontroli skarbowej z przyznaniem się do tej winy przez zainteresowanego. Brak przyznania nie wyklucza jednak oczywistości winy, natomiast sprawia, że konieczne staje się przeprowadzenie przez pracodawcę, a następnie sąd pracy, analizy podjętej przez pracownika obrony przed stawianymi mu zarzutami w kontekście całego zgromadzonego materiału sprawy i oceny, czy obrona ta jest na tyle skuteczna, że pozwala na zanegowanie tezy o oczywistej winie inspektora. Taka ocena została dokonana przed podjęciem przez Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej decyzji o odwołaniu powoda. Odwołanie to nie nastąpiło bowiem nazajutrz po ujawnieniu pierwszego z zarzucanych powodowi naruszeń obowiązków, ale było konsekwencją całej serii szczegółowo opisanych w uzasadnieniu wyroku pierwszoinstancyjnego zdarzeń mających miejsce na przestrzeni kilku tygodni. W tym czasie prowadzono postępowanie wyjaśniające zmierzające do wyjaśnienia rozbieżności między relacją powoda z przebiegu zdarzeń a innymi dowodami. Rzeczą Sądów orzekających w sprawie był zaś dokonanie oceny całego materiału dowodowego i rozstrzygnięcie kwestii spełnienia wszystkich przesłanek rozwiązania łączącego strony stosunku pracy, w tym kryterium oczywistości winy powoda. Takich ustaleń Sąd drugiej instancji jednak nie poczynił, co uniemożliwia prawidłową subsumcję przepisu art. 42a ust. 1 pkt 3 ustawy o kontroli skarbowej.

Przechodząc do samego oświadczenia woli Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej o odwołaniu powoda z zajmowanego stanowiska godzi się przypomnieć, że w odniesieniu do inspektorów kontroli skarbowej odwoływanych w trybie art. 42a ust. 1 pkt 3 ustawy o kontroli skarbowej, z mocy odesłania zawartego w art. 43 tej ustawy do przepisów ustawy o służbie cywilnej oraz zamieszczonego w art. 9 tej ostatniej ustawy odesłania do przepisów Kodeksu pracy, zastosowanie ma regulacja art. 30 § 1 i § 2 k.p., ustanawiająca obowiązek zachowania pisemnej formy oświadczenia woli pracodawcy i podania przyczyny rozwiązania stosunku

pracy. Nie można zgodzić się ze stwierdzeniem Sądu drugiej instancji, że w niniejszej sprawie nie zachowano pisemnej formy odwołania powoda ze stanowiska inspektora kontroli skarbowej. Z niezakwestionowanych ustaleń Sądów obydwu instancji wynika jednoznacznie, że oświadczenie Generalnego Dyrektora Kontroli Skarbowej o odwołaniu powoda z podaniem przyczyny tegoż odwołania miało pisemną formę i zostało doręczone pracownikowi w dniu 2 maja 2012 r. Sąd Okręgowy niesłusznie upatruje pisemnego oświadczenia woli uprawnionego do odwołania organu w przesłanym pocztą elektroniczną na adres powoda skanu tego dokumentu. Ta ostatnia czynność miała informacyjny charakter. Odmienne należałoby ocenić sytuację, w której pracodawca zaniechałby złożenia na piśmie oświadczenia o rozwiązaniu stosunku pracy, poprzestając na przesłanej pracownikowi korespondencji elektronicznej niepodpisanej przez uprawnioną osobę. Sytuacja taka nie miała jednak miejsca w przedmiotowym przypadku.

Nie można też mieć zastrzeżeń do sposobu określenia w pisemnym oświadczeniu o rozwiązaniu stosunku pracy przyczyny odwołania powoda w trybie art. 42a ust. 1 pkt 3 ustawy o kontroli skarbowej. W judykaturze zauważa się, że wymóg wskazania przez pracodawcę konkretnej przyczyny wypowiedzenia umowy o pracę nie jest równoznaczny z koniecznością sformułowania jej w sposób szczegółowy, drobiazgowy, w powołaniem opisów wszystkich faktów i zdarzeń, dokumentów, ich dat oraz wskazaniem poszczególnych działań, czy zaniechań, składających się w ocenie pracodawcy na przyczynę uzasadniającą rozwiązanie umowy o pracę. Wymóg konkretności przyczyny może być spełniony również przez wskazanie kategorii zdarzeń, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że szczegółowe motywy decyzji pracodawcy są pracownikowi znane, na przykład z racji zajmowanego stanowiska, dostępu do informacji zakładu, czy też stopnia wykształcenia i poziomu kwalifikacji zawodowych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2008 r., II PK 82/08, LEX nr 480912). Sposób podania w pisemnym oświadczeniu woli Generalnego Dyrektora Kontroli Skarbowej przyczyn odwołania w postaci: 1/ nieusprawiedliwionego opuszczenia miejsca pracy w dniu 7 marca 2012 r., 2/ niewykonania poleceń służbowych oraz 3/ przekazania informacji z postępowania kontrolnego bez stosownego upoważnienia, spełnia powyższe

wymagania, a adresat oświadczenia woli nie kwestionował, że przyczyny te były dla niego zrozumiałe.

Co zaś się tyczy głównej przesłanki rozwiązania stosunku pracy z mocy art. 42a ust. 1 pkt 3 ustawy o kontroli skarbowej, to jest nią ciężkie naruszenia przez inspektora kontroli skarbowej podstawowego obowiązku członka korpusu służby cywilnej. Wobec braku stosownych regulacji w ustawie o kontroli skarbowej, konieczne jest sięgnięcie z mocy art. 43 tego aktu do przepisów rozdziału 6 ustawy o służbie cywilnej normujących problematykę obowiązków i uprawnień członka korpusu służby cywilnej. Obowiązki te określają zasadniczo art. 76 ust. 1 pkt 1-7, art. 77, art. 78 i art. 80 ustawy o służbie cywilnej. Zdaniem doktryny, wszystkie wymienione w tych przepisach obowiązki mają charakter podstawowy i naruszenie któregośkolwiek z nich ma taki sam skutek. Piśmiennictwo odsyła też do zarządzenia nr 70 Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 października 2011 r. w sprawie wytycznych w zakresie przestrzegania zasad służby cywilnej oraz w sprawie zasad etyki korpusu służby cywilnej (M.P. Nr 93, poz. 953), stanowiących wzór postępowania członka korpusu służby cywilnej (I. Wołczak (w:) Ustawa o kontroli skarbowej, . Komentarz pod redakcją K. Kanduta i A. Sędkowskiej, Warszawa 2011 – teza 24 i teza 25 do art. 42 i 42a). Zwraca się również uwagę na odwzorowanie w art. 42a ust. 1 pkt 3 ustawy o kontroli skarbowej unormowania art. 52 par. 1 pkt k.p., widząc w wykładni tego ostatniego przepisu pewną wskazówkę dla interpretacji pojęcia ciężkiego naruszenia podstawowego obowiązku członka korpusu służby cywilnej (por. D. Zalewski, A. Melezini, Ustawa o kontroli skarbowej. Komentarz, Warszawa 2015, komentarz do art. 42a). Chodzi zatem o zachowanie bezprawne, sprzeczne z podstawowymi powinnościami ciążącymi na pracowniku jako stronie stosunku pracy. Punktem wyjścia dla oceny podstawowych obowiązków pracowniczych jest przy tym otwarty katalog tych obowiązków zamieszczony w art. 100 k.p. Zgodnie zaś z § 1 tego artykułu, podstawowym obowiązkiem pracownika pozostaje sumienne i staranne wykonywanie pracy oraz stosowanie się do poleceń przełożonych, które dotyczą pracy. Tak sprecyzowany podstawowy obowiązek pracowniczy ma z kolei oparcie w definicji stosunku pracy z art. 22 § 1 k.p., określającej treść tego stosunku jako, z jednej strony, obowiązek pracodawcy zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem, z drugiej zaś strony –

obowiązek pracownika wykonywania umówionego rodzaju pracy na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie przezeń wyznaczonym. Naruszenie owych obowiązków, jako przyczyna rozwiązania stosunku pracy bez wypowiedzenia, musi zaś być ciężkie w sensie obiektywnym (tj. stanowić zagrożenie dla istotnych interesów pracodawcy), jak i subiektywnym (nastąpić z winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa pracownika).

Wracając na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że podane przez Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej przyczyny odwołania powoda nawiązują do podstawowych obowiązków pracowniczych, jakimi są wynikające z art. 22 § 1 k.p. i art. 100 § 1 k.p. powinności wykonywania pracy w miejscu i czasie do tego wyznaczonym oraz realizowania związanych z procesem pracy poleceń przełożonych. W tym kontekście zarówno samowolne opuszczenie miejsca pracy i wykonywanie w godzinach przeznaczonych na pracę innych czynności, jak i odmowa podporządkowania się poleceniom przełożonych dotyczącym organizacji i sposobu wykonywania umówionego rodzaju pracy, mieszczą się w katalogu ciężkich naruszeń podstawowych obowiązków pracowniczych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2007 r., I PK 5/07, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 212 oraz wyroki z dnia 1 października 1997 r., I PKN 317/97, OSNAPiUS 1998 nr 14, poz. 28 i z dnia 10 maja 2000 r., I PKN 630/99, OSNAPiUS 2001 nr 20, poz. 617).

Co do pierwszej ze wskazanych przyczyn odwołania J. M. ze stanowiska, tj. samowolnego opuszczenia miejsca pracy w dniu 7 marca 2012 r., nie ma racji Sąd Okręgowy stwierdzając, że sposób podania tej przyczyny jest skrótowy, a samo tak opisane zdarzenie nie miało miejsca, skoro w elektronicznej ewidencji czasu pracy powoda znajduje się adnotacja o jego wyjściu za zgodą przełożonego. Warto zauważyć, że z niekwestionowanych ustaleń Sądów wynika, iż zgodnie z obowiązującym u pozwanego Regulaminem pracy powód był zobowiązany do przestrzegania ustalonego przez pracodawcę czasu pracy. Realizacja obowiązków związanych z prowadzeniem czynności kontrolnych u podatników wymagała wprawdzie częstego opuszczania budynku urzędu, ale wyjścia te odbywały się za wiedzą i akceptacją przełożonego i były odnotowywane w elektronicznej ewidencji czasu pracy. Skoro zatem powód podał przełożonemu – jako przyczynę opuszczenia urzędu – prowadzenie czynności kontrolnych u podatnika i na tak

uzasadnione wyjście uzyskał zgodę, lecz w rzeczywistości jego zamiarem było wzięcie udziału w konferencji, na którą nie został skierowany przez pracodawcę, to znaczy, że samowolnie opuścił miejsce pracy, gdyż nie otrzymał akceptacji zwierzchnika na taki sposób spędzanie czasu pracy. Jeśli istniały jakieś wątpliwości związane z przebiegiem rozmowy z przełożonym na temat zaplanowanych przez powoda czynności służbowych w tym dniu i sprzeczności w twierdzeniach przełożonego odnośnie podanego mu celu wyjścia powoda a zapisem zamieszczonym w elektronicznej ewidencji czasu pracy, to zadaniem Sądu było rozwianie tych wątpliwości i poczynienie stanowczych ustaleń w kwestii przebiegu przedmiotowego zdarzenia i towarzyszących mu okoliczności. Sąd drugiej instancji przywiązuje też dużą wagę do tematyki wspomnianej konferencji i jej znaczenia dla procesu samokształcenia się powoda. Tymczasem bezspornym jest, że powód nie został skierowany na tę konferencję przez pracodawcę, a według ustaleń Sądu pierwszej instancji, poruszana na konferencji problematyka nie była objęta przedmiotem działania wydziału, w którym powód był zatrudniony. Jednakże nawet w przypadku stwierdzenia przydatności wiedzy zdobytej w trakcie tej konferencji dla sposobu wykonywania przez powoda czynności służbowych, udział w niej w godzinach pracy powinien być uzgodniony z pracodawcą. Okoliczności te należy wziąć pod uwagę przy ocenie bezprawności zachowania powoda. Co zaś się tyczy rodzaju winy w popełnieniu zarzucanego mu naruszenia obowiązku pracowniczego trzeba mieć na względzie fakt, że udział powoda we wspomnianej konferencji był przez niego zaplanowany znacznie wcześniej i bez uzgodnienia z pracodawcą. Podając przełożonemu - jako przyczynę opuszczenia urzędu - zamiar prowadzenia czynności kontrolnych u podatnika, powód wiedział, że cel jego wyjścia jest inny i swój rzeczywisty zamiar związany z udziałem w konferencji faktycznie zrealizował. Nie mamy zatem do czynienia z nadzwyczajnymi, nieprzewidywanymi wcześniej okolicznościami, zaistniałymi po opuszczeniu przez powoda urzędu, które sprawiły, że zmienił on swoje pierwotne plany i udał się w inne miejsce niż uzgodnione z przełożonym.

Odnośnie do pozostałych dwóch zarzucanych powodowi ciężkich naruszeń podstawowych obowiązków pracowniczych, tj. niewykonania poleceń służbowych oraz próby przekazania Generalnemu Inspektorowi Kontroli Skarbowej materiałów

z postępowania kontrolnego bez stosownego upoważnienia, wypada zauważyć, że tak opisane zachowania powoda stanowią pewien ciąg zdarzeń. Należy podkreślić, że chociaż Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej jest zwierzchnikiem całego korpusu pracowników kontroli skarbowej, to sposób ewentualnego przekazywania mu materiału zgromadzonego w trakcie kontroli podatników powinien odbywać się z zachowaniem obowiązujących w tej mierze procedur. Polecenie przełożonych dotyczące przekazania pracodawcy całego zgromadzonego w czasie kontroli materiału dowodowego wydawane zaś było powodowi wielokrotnie, zarówno w formie ustnej, jak i pisemnej, tak przez bezpośredniego przełożonego, jak i dyrektora urzędu. Bezsporne jest, że powód nie wykonał tych poleceń. Wprawdzie płyta CD z utrwalonym materiałem kontrolnym ostatecznie znalazła się w posiadaniu pracodawcy, ale stało się to na skutek wyjęcia jej z korespondencji skierowanej przez powoda do Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej, a wobec braku kodu dostępu, nie udało się dotrzeć do zwartych na płycie danych i konieczne było powtórzenie czynności kontrolnych u podatnika. Sąd drugiej instancji nie miał wątpliwości co do bezprawności opisanego zachowania powoda. Wątpliwości Sądu budziła natomiast oczywistość jego winy w tym zakresie. I znowu, rzeczą Sądu było wyjaśnić, czy - jak sugeruje powód - obowiązujące w pozwanym urzędzie procedury przekazywania pracodawcy danych pozyskanych od podatników w drodze elektronicznej były na tyle niejasne, że wykluczały możliwość przypisania inspektorowi kwalifikowanej winy w niewykonaniu wydawanych w tym zakresie poleceń służbowych.

Resumując, Sąd drugiej instancji nie poczynił ustaleń niezbędnych dla subsumcji przepisu art. 42a ust. 1 pkt ustawy o kontroli skarbowej, gdyż nawet nie podjął próby wyjaśnienia wszystkich okoliczności sprawy potrzebnych do dokonania oceny zasadności zarzucanych powodowi zachowań stanowiących ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków członka korpusu służby cywilnej, poprzestając na samym zasygnalizowaniu swoich wątpliwości jako uzasadnienia dla tezy o braku oczywistości winy powoda w dopuszczeniu się tych naruszeń. Tymczasem ustalenie lub wykluczenie przez Sąd ciężkiego naruszenia przez powoda podstawowych obowiązków członka korpusu służby cywilnej w rozumieniu powołanego przepisu jest podstawą oceny zasadności roszczeń pozwu. W razie

potwierdzenia prawidłowości zastosowanego wobec powoda trybu rozwiązania stosunku pracy wszelkie roszczenia wywodzone z tego tytułu byłyby bezpodstawne. Dopiero stwierdzenie niezgodności oświadczenia Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej o odwołaniu powoda ze stanowiska z przepisami prawa otwiera drogę do rozważenia możliwości nieuwzględnienia zgłoszonego w pozwie żądania przywrócenia do pracy i orzeczenia w to miejsce o odszkodowaniu. Na tym etapie postępowania dywagacje na temat dopuszczalności i sposobu zastosowania w sprawie art. 45 § 2 k.p. są przedwczesne. Można jedynie zauważyć, że wobec nieuregulowania w ustawie o kontroli skarbowej kwestii roszczeń przysługujących pracownikowi w razie niezgodnego z prawem rozwiązania stosunku pracy bez wypowiedzenia, z mocy odesłań zawartych w art. 43 tej ustawy oraz art. 9 ustawy o służbie cywilnej zastosowanie mają przepisy oddziału 6 rozdziału II działu drugiego Kodeksu pracy, a zatem – z uwagi na brak wyraźnego wyłączenia – także art. 45 § 2 k.p. w związku z art. 56 § 2 k.p. Wynikające z tego przepisu odstępstwo od zasady związania sądu dochodzonym przez pracownika roszczeniem ma zastosowanie z reguły w razie naruszenia przez pracodawcę formalnych warunków oświadczenia woli o rozwiązaniu stosunku pracy, a nie w przypadku niespełnienia ustawowych przesłanek zwolnienia pracownika w tym trybie. Kwestia kryteriów dopuszczalności orzekania o odszkodowaniu w zamian za dochodzone przez pracownika przywrócenie do pracy została szeroko omówiona w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyrok z dnia 5 sierpnia 2014 r., I PK 41/14, LEX nr 1537265). Wyrażane w judykaturze poglądy na ten temat powinny zaś stanowić wskazówkę interpretacyjną w rozważaniach kwestii sposobu zastosowania art. 45 § 2 k.p. w związku z art. 56 § 2 k.p. przy rozstrzyganiu sporu na tle roszczeń inspektora kontroli skarbowej odwołanego w trybie art. 42a ust. 1 pkt ustawy o kontroli skarbowej.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

kc